Przedpłata wraz z przesełką pocztową na 1874 r. wynosi 4 zł. a. w.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Akademickiéj l. 5.

Pismo tygodniowe
poświęcone sprawom stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co sobotę w objętości pół arkusza.

Nr. 20. Sobota dnia 4. lipca 1874. I. rocznik.

Rachunkowość w stowarzyszeniach zaliczkowych.

Stowarzyszenia oparte na zasadzie pomocy własnéj i wzajemnéj poręki, u których rozchodzi się o zarządzanie majątkiem, muszą prowadzić systematyczną rachunkowość.

Że to jest potrzebnem, na to się wszyscy godzą, nie zgadzają się jednak na sposób, jaki najpewniej i najjaśniej, a zarazem najprościéj do tego celu prowadzi. Bezwarunkowo, jako podstawę wszelkiéj rachunkowości dla stowarzyszeń zalecać musimy kupiecką rachunkowość podwójną, zauważymy jednak, iż przy téj rachunkowości wiele ksiąg jest zbytecznych, a przeto odpaść mogą, jakkolwiek wielu je prowadzi raczéj z przyzwyczajenia, niż z potrzeby, a może w tém mylném przekonaniu, iż bez nich rachunkowość straciłaby swą istotną podstawę i przestałaby być zupełną i dokładną, gdy książki te zupełnie są zbyteczne i wiele wymagają czasu.

Nie doradzamy przeto podwójnej rachunkowości kupieckiéj w całéj jéj objętości jako zupełnie odpowiedniéj do przedstawiania spraw stowarzyszenia, jak nie chwalimy rachunkowości kameralistycznéj, zaprowadzonéj u wielu stowarzyszeń.

Obydwa jednak sposoby rachunkowości mają swoje rzeczywiste zalety, a przeto najwłaściwszą będzie pewna kompilacja urządzeń jednego i drugiego sposobu, wskutek przyjęcia pewnych dla nas odpowiednich urządzeń tak od jednéj jak i drugiej rachunkowości. Że tak jest, pokrótce wyjaśnimy.

Interesa stowarzyszeń zaliczkowych są czysto kupieckie, przeprowadzenie ich jednak odbywa się na innych podstawach i zasadach, aniżeli interesów kupieckich. Każdy kupiec, jako właściciel swego przedsiębiorstwa, obowiązanym jest zdawać sprawę ze swych urządzeń i sposobu zarządzania przedsiębiorstwem, jako też z osiągniętych rezultatów, tylko przed sobą samym, może on przeto ograniczyć się na najprostszą i najmniéj skomplikowaną rachunkowość, jeśli on zapomocą téjże jest w stanie każdego czasu mieć pogląd na stan swych interesów i osiągnięte korzyści.

Dla stowarzyszeń zaliczkowych to nie wystarcza. — Przedewszystkiem bowiem statuta ich mieszczą przepisy, wskazujące na pewne gałęzie przedsiębiorstwa, które mają być prowadzone, niemniéj i sposób, w jaki zarządzanie przedsiębiorstwem ma się prowadzić; następnie kierownicy wobec członków stowarzyszenia są obowiązani zdawać sprawę ze swego zarządu i osiągniętych rezultatów; członkowie nareszcie, którzy zapomocą udziałów składają kapitał zakładowy, a zapomocą solidarnéj swéj poręki tworzą kredyt stowarzyszenia, mają nie tylko prawo ale także obowiązek, doglądać czynności swych urzędników, a z końcem każdego roku administracyjnego dokładnie sprawdzić, zanim takowe uznają za dobre i udzielają z nich absolutorium.

Jest przeto potrzebnem, aby urzędnicy stowarzyszenia z końcem każdego roku dali dokładny obraz owych w ciągu roku dokonanych czynności i uzyskanych rezultatów czyli zdali rachunek, który będzie badanym przez komisję wybraną przez samychże członków.

Trzeba przeto już przy założeniu ksiąg zwracać uwagę, aby te rachunki z końcem roku mogły być składane szybko i w formie ułatwiającéj komisji przegląd i sprawdzenie tychże.

Systematyczne zestawienie wszelkich zajść byłoby dostatecznem do przedstawienia obrazu interesów i ich rezultatów; wystarczałaby na to jedna księga, w której byłyby zapisane wszelkie zajścia w przychodzie lub rozchodzie według rubryk czyli rachunków, jakich wymaga natura przedsiębiorstwa. — Księgę tę nazywamy: „Księgą główną.“

Jakkolwiek księga główna daje każdego czasu przegląd o stanie interesów i majątku, to nie daje ona przeglądu chronologicznego, jak mianowicie zdarzały się zajścia w przedsiębiorstwie, gdyż w księdze głównéj

będą one zapisywane na różnych stronicach. Z tego powodu nie można ograniczać rachunkowości do téj jedynéj księgi, ale koniecznem jest zaprowadzić drugą księgę, któraby dawała przegląd chronologiczny zajść, jakie każdego dnia po sobie następowały. Tą księgą jest „Księga kasy.“

Dwie te księgi: „Księga główna“ i „Księga kasy“ stanowić mają i powinny podstawę całéj rachunkowości — prowadzenie ich nie wymaga wiele czasu, ale wymaga dokładnych zapisów poszczególnych zajść najprzód do księgi kasy, a z téj systematycznego przeprowadzenia do księgi głównej. Obok tych ksiąg utrzymuje się inne jeszcze, które są tylko pomocniczemi i służyć mają do utrzymania dokładniejszéj ewideucyi wszystkich poszczególnych działów gospodarstwa stowarzyszenia.

1. Księga kasy ma służyć do zapisywania wszelkich zajść w przychodzie i rozchodzie według chronologicznego porządku, przedstawia więc całe przedsiębiorstwo historycznie, zastępuje bowiem zarazem miejsce me morjału (strazza, prima-nota), który w stowarzyszeniac zaliczkowych jest zbytecznym, gdyż wszelkie interes załatwiają się gotówką.

Najpraktyczniejszém urządzeniem księgi kasy dl stowarzyszeń zaliczkowych jest to, jakie poleca Schulze z Delitzsch. Prowadzi się ją na dwóch stronnicach, zapisując na lewéj przychód, (winien, debet) na prawéj rozchód (ma, credit). Obydwie stronnice dzielą się na liczne kolumny, z których w pierwszą umieszcza się wszelkie wpływy a względnie rozchody, reszta zaś kolumn nosini w nagłówku nazwy rachunków zawartych w księdze głównéj. Każda przeto pozycja przychodu i rozchodu zapisaną być powinna w księdze kasy dwa razy, w kolumnie ogólnego przychodu lub rozchodu i w kolumnie noszącéj nazwę rachunku, na który kasa dotyczącą kwotę pobrała lub wypłaciła.

Wzór księgi kasy.

Folio

Miesiąc ....

Artykuł	Wymienienie tytułu przychodu	Przychód ogólny	Folio	Rozdział przychodu na pojedyncze rachunki											
				Fundusz rezerwowy	Udziały członków	Kapitały obce		Pożyczki udzielane				Procent			Zysk za rok 187..
						Wkładki na rachunek bieżący	pożyczki wekslowe	na weksle	na skrypta	na zastawy	w rachunku bieżącym	od pożyczek udzielanych	eskont od wkładek na rachunek bieżący	koszta administracji	

Rok 187....

Folio

Artykuł	Wymienienie tytułu rozchodu	Rozchód ogólny	Folio	Rozdział rozchodu na pojedyncze rachunki												
				fundusz rezerwowy	udziały członków	Kapitały obce		Pożyczki udzielane				Procent			Koszta administracyjne	Rozdział zysku z roku 187.
						zwrot wkładek na rachunek bieżący	spłata pożyczek wekslowych.	na weksle	na skrypta	na zastawy	w rachunku bieżącym	zwrot od pożyczek przed terminem spłaconych	od wkładek na rachunek bieżący	od pożyczek wekslowych		

Nazwy kolumn stosują się do poszczególnych działów przedsiębiorstwa, jakie stowarzyszenie prowadzi, trudno je przeto z góry dla wszystkich oznaczyć.

Przeważna liczba stowarzyszeń zaliczkowych prowadzić będzie następujące rachunki, według których też i kolumny księgi kasy nazwy swe otrzymają:

a) fundusz rezerwowy,

b) udziały członków,

c) kapitały obce:

1. wkładki na rachunek bieżący,
2. pożyczki zaciągane na wexle,

d) pożyczki udzielane członkom:

1. na wexle,
2. na skrypta,

3. na zastawy,
4. w rachunku bieżącym,

e) procenta:
1. od pożyczek udzielanych członkom,
2. od wkładek na rachunek bieżący,
3. pożyczek zaciąganych na wexle,

f) koszta administracji,

g) zysk za rok . . . .

Księga kasy dla stowarzyszeń zaliczkowych przedstawi się więc według powyżej umieszczonego wzoru.

Prowadzenie tego rodzaju księgi kasy wymaga nieco więcej roboty, aniżeli w zwykły sposób, natomiast usuwa wiele niedogodności innych.

Wiadomo, iż przy przenoszeniu pozycji księgi kasy do księgi głównéj używa się jako pośrednika „dziennik zbiorowy.“ — Prowadząc zaś księgę kasy według naszego wzoru odpada z jednéj strony potrzeba dziennika zbiorowego, a przenoszenie do księgi głównéj może się odbywać bezpośrednio; zdrugiéj zaś strony ułatwioną tu jest kontrola. Poszczególne kolumny księgi kasy bowiem muszą się zgadzać z rachunkami księgi głównéj, a zarazem ogólna suma sum poszczególnych kolumn musi się zgadzać z sumą kolumny ogólnego przychodu lub rozchodu.

Oprócz tego daje taka księga dokładny przegląd dokonanych interesów,

Przechodząc szczegółowo do rachunków jakie w nagłówkach kolumn uwidocznione mieć chcemy, z góry jesteśmy przygotowani na niejeden zarzut, lub żądanie wyjaśnienia. Ostatnie ile możności zaspokoić jest naszym życzeniem, a na zarzuty odpowiedzieć tylko możemy: nikt jeszcze nic tak doskonałego nie zrobił, aby błędów na tem wynaleść nie można.

Fundusze obrotowe stowarzyszeń składają się zawsze z kapitałów własnych i obcych.

Pod kapitałem własnym rozróżniamy dwojakiego rodzaju fundusze: fundusz będący własnością stowarzyszenia jako takiego, do którego członkowie aż do rozwiązania stowarzyszenia żadnych pretensji rościć sobie nie mogą zwykle „funduszem rezerwowym“ nazwany i fundusz udziałowy, będący własnością członków każdego z osobna w miarę, o ile do niego się przyczynił — a zatem fundusz, który wraz z wystąpieniem członka przestaje być funduszem stowarzyszenia.

Skoro jak sama definicja orzeka, fundusze te są różnéj natury, naturalne więc, że o zmianach zachodzących w stanie każdego z tych funduszów musimy być dokładnie poinformowani. Co więcéj ustawa z d. 9. kwietnia 1873. wymaga tego, przepisuje ona bowiem między innemi: „jeśli z bilansu się okaże, że połowa kwoty wpłaconéj na udziały została straconą, zarząd powinien zwołać niezwłoczne ogólne zgromadzenie i td. — a wszakżeż niepodobna wiedzieć lub w bilansie wykazać, że kwota na udziały wpłacona się zmniejszyła, jeśli nie będzie dla tychże prowadzonym osobny rachunek.

Podobne żądanie stawia ustawa z d. 21. maja 1873. która wymierza opłatę należytości bezpośrednich od kwot w płaconych na udziały, gdy fundusz rezerwowy jest wolnym od tego ciężaru.

Oto powody, dla czego tak w przychodzie jak i rozchodzie osobny otwieramy rachunek dla funduszu rezerwowego a osobne dla udziałów członków, jakkolwiek obydwa te fundusze są własnością stowarzyszenia.

Pod kapitałem obcym rozumiemy w szerszym tego słowa znaczeniu każdy fundusz, który chwilowo znajduje się w posiadaniu stowarzyszenia, za który na stowarzyszeniu ciąży odpowiedzialność. Obcym kapitałem przeto jest każdy fundusz, który nie jest ani funduszem rezerwowym, ani też funduszem udziałowym. W ściślejszym tego słowa znaczeniu rozumiemy pod kapitałem obcym tylko fundusz, który stowarzyszenie pożycza na jakikolwiek sposób, czy to na wexle, skrypta, *cheque*, zapisy dłużne czy na książeczki oszczędności.

Jak przy kapitale własnym postąpiliśmy, otwierając każdemu z funduszów osobny rachunek, tak widzi nam się słusznie, aby także dla funduszów zapożyczanych w różny sposób, różne prowadzone były rachunki. Nacisk kładziemy szczególnie na fundusze uzyskiwane za pomocą urządzanych kas oszczędności — jeśli który fundusz osobno administrowanym być powinien, to ten przedewszystkiem. Pominąwszy bowiem inne powody i względy, to znów ustawa z d. 21. maja 1873. wymaga tego, orzekając, iż od wkładek na rachunek bieżący przyjmowanych, opłacaną będzie należytość w stosunku 2% od procentów, jakie instytucja wypłaca.

W każdym zaś razie nader ważnem jest, mieć dokładną ewidencję wszelkich swoich długów, i ważną jest wiadomość, jakiego one są rodzaju, na krótsze lub dłuższe termina, za opłatą wyższych lub niższych procentów. Gdyby które ze stowarzyszeń miało przyjąć w zakres działania wydawanie oprocentowanych asygnat kasowych, t. j. papieru opiewającego na okaziciela, to dla pieniędzy w ten sposób uzyskanych również osobny rachunek należałoby otworzyć, do tego bowiem potrzeba koncessji rządu, a rząd zazwyczaj ogranicza ilość asygnat kasowych do pewnéj wysokości, a zarazem wymaga co miesiąc wykazu stanu asygnat. — Osobny rachunek umożebnie wykonanie tych warunków.

Otwarłszy w ten sposób rachunki dla wszelkich kapitałów, jakiemi stowarzyszenie obracać zamierza, przystępujemy do rachunków, które nam przedstawić

mają, do czego i jak się funduszów uzyskanych używa. Są to rachunki pożyczek udzielanych.

Porządek wymaga, aby zarząd stowarzyszenia miał dokładny przegląd wszelkich przedsiępranych interesów ztąd też w razie, jeśli stowarzyszenie ma różne sposoby pożyczek udziela, potrzeba dla różnych tych sposobów, różne otworzyć rachunki.

Zazwyczaj kredytów się udziela z jednorazowym terminem spłaty (na wexle), do spłaty ratami (na skrypt), na zastaw do spłaty w pewnym terminie, lub nareszcie w rachunku bieżącym za pokryciem czyto effektów wartości owych, czy wexlowém, lub innem jakiemkolwiek ubezpieczeniem.

Potrzeba oddzielnego rachunku dla każdego rodzaju udzielanego kredytu zdaje się tak jest widoczną, iż nie rozwodząc się przechodzimy do trzeciego działu gospodarstwa stowarzyszenia, które przedstawia właściwy rezultat przedsiębiorstwa — zysk lub stratę. Tym działem jest opłata procentów od kapitałów obcych i koszta administracji z jednéj strony, z drugiéj zaś pobór procentów od udzielanego kredytu.

Wzór nasz księgi kasowéj na stronnicy rozchodowéj przedstawia dla procentów opłacanych od kapitałów obcych 2 rachunki, mianowicie: rachunek procentów od wkładek na rachunek bieąący i od pożyczek wexlowych etc. — Prowadzenie aż dwóch rachunków byłoby zbytecznem, gdyby do tego nie zniewalała ustawa z d. 21. maja 1873, która wymaga przedkładania c. k. władzom skarbowym w pierwszych 14 dniach stycznia i lipca wykazy procentów wypłaconych od wkładek na rachunek bieżący w celu wymierzenia należytości bezpośrednich.

Oprócz tych dwóch rachunków wypłaconych procentów wzór nasz przedstawia trzeci rachunek „zwrot procentów od pożyczek przed terminem spłaconych.“ Często zdarza się, iż dłużnik bierze pożyczkę na czas dłuższy, a spłaca parę miesięcy przed upływem terminu; słuszność wymaga, aby mu natenczas procenta były zwrócone, i dla tego taką kolumnę we wzorze naszem zamieszczamy.

Na stronnicy przychodowéj księgi kasowéj przedstawiamy natomiast tylko dwa rachunki procentów: eskont od wkładek na rachunek bieżący i procenta od pożyczek udzielanych. Ostatnia koresponduje z kolumną rozchodową: „zwrot procentów od pożyczek przed terminem spłacanych“, pierwsza zaś niema odpowiedniéj w rozchodzie i dla wielu może jest niezrozumiałą. Wcelu wyjaśnienia musimy się odwołać do tego, cośmy na innym miejscu o wkładkach oszczędności (na rachunek bieżący) powiedzieli. *)

*) patrz. rozprawę pod napisem: „kasy Oszczędności przy stowarzyszeniach zaliczkowych.“

Wkładki na rachunek bieżący przyjmuje się zazwyczaj pod warunkiem zwrotu za pewnem wypowiedzeniem. Stowarzyszenie jednak wypłacać je może nie korzystając z wypowiedzenia, jeśli na to stosunki pozwalają. Otóż wrazie zwrotu wkładek na rachunek bieżący bez żądania wypowiedzenia, potrąca się pewien procent. Praktykują to wszystkie instytucje oznaczając ten eskont na 1—3%.

Taki to eskont mieliśmy na myśli, wprowadzając do księgi kasowéj kolumnę „eskont od wkładek na rachunek bierzący“.

Reszta kolumn tak przychodowych jak i rozchodowych, mianowicie: kolumna rachunku kosztów administracyi, jak i zysków i wypłatę tychże, nie wymagają żadnych wyjaśnień. (C. d. n.)

Ruch Stowarzyszeń.

— W niedzielę dnia 28 b. m. w skutek inicjatywy danéj przez Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, odbyła się konferencja reprezentacji dziewięciu lwowskich Stowarzyszeń zarobkowych. Reprezentowane na konferencji Stowarzyszenia zawiązały się w komitet do utworzenia **„Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“**, który to komitet ukonstytuował się natychmiast, wybierając przewodniczącym p. Józefa Pajączkowskiego, sekretarzem zaś p. Zygmunta Medveczkyego. Projekt statutu przedłożony przez Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, a podany przez nas w Nr. 16. „Związku“ po krótkiej lecz nader zajmującej dyskusji przyjęto „en bloc“ i postanowiono podać go do wiadomości c. k. Namiestnictwa w myśl wymagań ustawy z d. 15 listopada 1867.

Po upływie czasu ustawą wskazanego zwołaną ma być konfencja powtórnie w celu przedsięwzięcia wszelkich kroków do utworzenia „Związku“ potrzebnych i ewentualnego zwołania zjazdu reprezentantów wszystkich Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicji. — Jest więc nadzieja, że tak gorąco wyczekiwany „Związek Stowarzyszeń“ przyjdzie niebawem do skutku, a tem samem postawi Stowarzyszenia odrazu na znacznie korzystniejszym niż dotąd stanowisku. Wspominamy tu o jednej korzyści, jaką osiągnęły niemieckie Stowarzyszenia w Austrji. Kasa Oszczędności wiedeńska Stowarzyszeniom do „Ogólnego Związku“ należącym, udziela kredytu po uprzedniem zaopiniowaniu Patrona. Nie wątpić, że podobny stosunek Stowarzyszeń do lwowskiej Kasy Oszczędności da się stworzyć po utworzeniu „Związku“ a nawet jak słyszymy, komitet urządzający już teraz rozpoczął w téj mierze pewne rokowania z Dyrekcją Kasy Oszczędności.

Nie możemy też zataić przed sobą, że tylko szczere poparcie „Związku“ przez Stowarzyszenia, może mu zapewnić istnienie, i uczynić z niego to, czem dla Stowarzyszeń być może i powinien; nie wątpimy też, iż Stowarzyszenia w dobrze zrozumianym interesie własnym w tym kierunku czynić będą co mogą.

Administracja „Związku“ uprasza o nadesłanie prenumeraty za II. półrocze tych P. T. prenumeratorów, którzy takowéj dotąd nieuścili.

Wydawca **Z. Medveczky.** Odpowiedzialny redaktor **Dr. Tadeusz Skałkowski.** W I. Związkowej drukarni we Lwowie Rynek 11.